

Zkoušky ukončující středoškolské vzdělávání v Norsku

ISCED 2011, stupeň 3 - vyšší sekundární

SEMINÁRNÍ PRÁCE

Tomáš Popek

2020

1. Úvod

Cílem této práce je čtenáři přiblížit formu a myšlenku zkoušek zakončujících středoškolské vzdělání v Norsku odpovídající mezinárodní klasifikaci ISCED 2011 3 – vyšší sekundární. Tyto zkoušky porovnáme s maturitními zkouškami v České republice a zhodnotíme jejich výhody a nevýhody.

V první kapitole jsem si stanovil cíle této práce. V druhé kapitole se podívám na socio-ekonomické pozadí problematiky a na její stručnou historii v Norsku. Ve třetí kapitole popíšu formu zmíněných zkoušek. Ve čtvrté kapitole je porovnáám s českou maturitou a zhodnotím je na základě vlastních zkušeností. V páté kapitole shrnu výsledky analýzy a reflexe a přidám svůj názor na problematiku.

Vybral jsem si toto téma a stát Norsko hned z několika důvodů. Maturity v ČR jsou prakticky vždy ožehavým tématem a zajímalo mne, jak se ostatní státy dívají na problematiku zakončování vyššího sekundárního vyučování. Výběr státu Norska byl prakticky zcela náhodný, což se ukáže jako příhodné vzhledem k povaze norského systému.

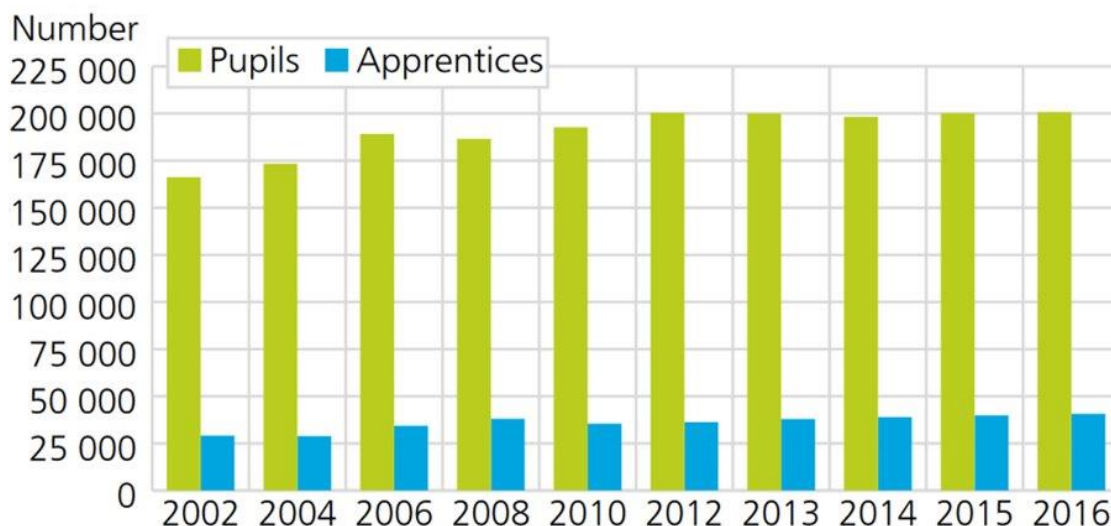
2. Historie a socio-ekonomický kontext vyučování v Norsku

Norsko se řadí se svými cca 5,3 milióny obyvatel mezi menší země Evropy, ale svou rozlohou je značně nadprůměrná. Tyto faktory a geografické rozložení země ovlivňují strukturu vzdělávacího sektoru následovně: norské školy mají dlouhou historii autonomie a pocitu náležitosti lokálním komunitám, za některé oblasti vzdělávání ručí jednotlivé okresy, např. za umělecké školy [4] či úpravu kurikula – to si dále mohou školy upravovat samy. Toto a celková decentralizace dle zprávy OECD z roku 2011 [3] vedlo k mnoha zmatkům v autoevaluaci vzdělávání a k značným rozdílům ve výsledcích vzdělávání okresů, což se již od roku 2004 [6] snaží Národní systém pro kontrolování kvality vyrovnávat (dle [2] k roku 2011 však nedostatečně). Od té doby vyšlo mnoho regulací, které zajišťují, aby žáci věděli, co se mají učit, co se bude vyžadovat, aby dostávali dostatečnou zpětnou vazbu ohledně jejich výsledků apod. [8]

Norsko se řadí mezi bohatší země Evropy a značnou část svého ekonomického bohatství investuje do vzdělávání. Kupříkladu polovina školek je soukromých, ale státem podporovaných. Studium na státních vysokých školách

všeobecných vzdělávacích programech studuje v Norsku mnohem více žáků než v těch odborných (viz *Obrázek 3*).

Pupils and apprentices in upper secondary education

Obrázek 3 – Rozdělení žáků ve vyšším sekundárním vzdělávání v Norsku [2]

Před finálními zkouškami ve třetím ročníku žáci absolvují několik podobných zkoušek v prvním a druhém ročníku. Na základě pravidel náhodného výběru je 20 % žáků vybráno na konci prvního roku ke zkoušce z jednoho předmětu. To má za důsledek, že někteří žáci mohou mít známek více než ostatní. Výběr provádí příslušný okresní orgán. Zkouška může probíhat ústně (až 30 minut), písemně (až 5 hodin), nebo může být praktická (až 5 hodin) či ústně-praktická (až 45 minut). Navíc je v prvním ročníku povinný celostátní test z gramotnosti a matematiky. V druhém ročníku jsou již zkoušeni všichni žáci a na konci třetího ročníku taktéž. Žáci si nemohou vybrat předměty, ze kterých jsou zkoušeni.

Ve třetím ročníku je povinná písemná zkouška z norštiny, nebo ze sámského jazyka (je-li mateřským jazykem). Dále jsou žáci vybráni ke zkouškám na základě oboru, jenž studují. Tento výběr shrnuje následující *Tabulka 1*. O ústním zkoušení jsou žáci upozorněni 48 hodin dopředu a témata ke zkoušení jsou jim zadána 24 hodin před zkouškou. Příslušné okresní orgány mohou dále určit, zda další lokální formy zkoušek (tj. jiné než centrální testy) budou obsahovat podobnou přípravnou dobu.

Tabulka 1 – Přiřazení zkoušek na základě studovaných oborů všeobecného studia [1]

	Study Specialisation	Music, Dance, Drama	Sports	Arts, Design, Architecture	Media and Communication
Year 3 Upper Secondary Education Examinations in Core Curriculum Options	Pupils within Study Specialisation shall be selected for written examinations in 2 subjects. In addition, pupils shall be selected for one oral, practical or oral-practical examination.	Pupils shall be selected for an examination in 2 subjects. In addition pupils shall have a compulsory oral-practical examination within the Core curriculum options of the study area.	Pupils shall be selected for an examination in 3 subjects, written, oral, practical or oral-practical. At least one of the selected subjects shall be from the study area.	Pupils shall be selected for an examination in 3 subjects, written, oral, practical or oral-practical. At least one of the selected subjects shall be from the study area.	Pupils shall be selected for an examination in 3 subjects, written, oral, practical or oral-practical. At least one of the selected subjects shall be from the study area.

Po úspěšném splnění všech zkoušek dostanou žáci vysvědčení se známkami ze studovaných předmětů, se známkami z výsledků zkoušek na koncích jednotlivých ročníků a také certifikát o splnění tří let vyššího sekundárního vzdělávání.

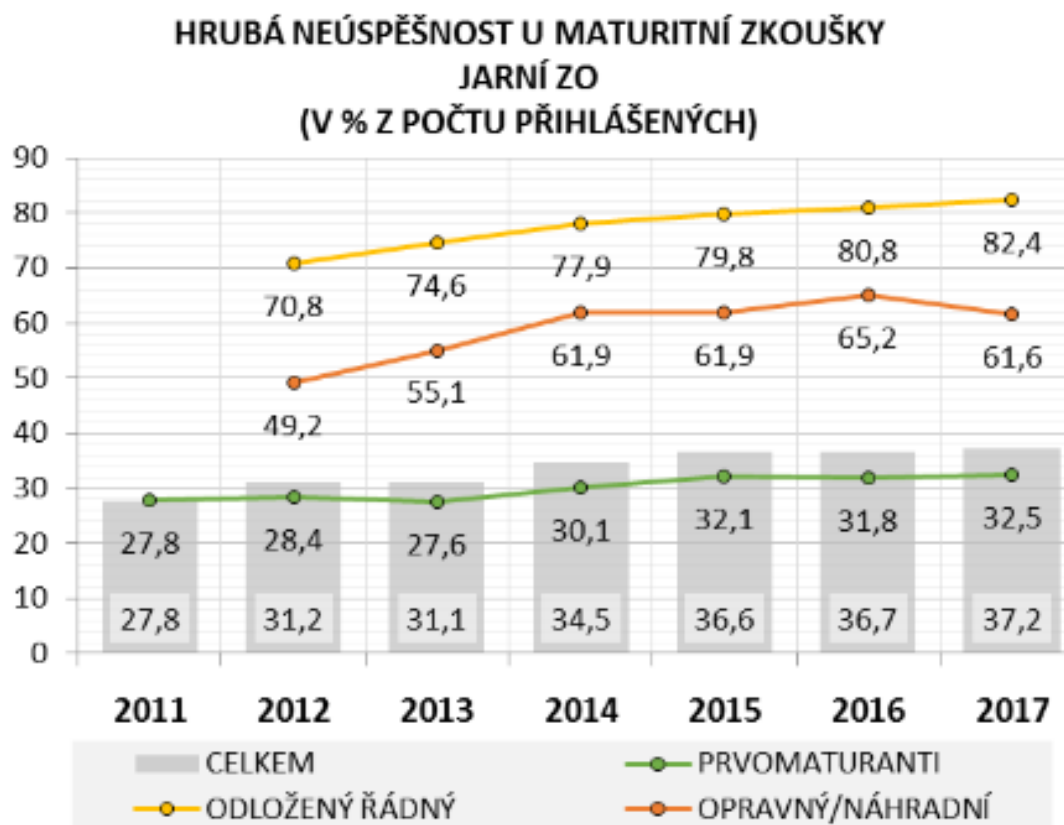
4. Srovnání finálních norských zkoušek s českou maturitou

Začnu tím, co mají zkoušky společné. Zkoušky mohou mít formu písemnou, ústní, ústně-praktickou i čistě praktickou. Na českých gymnáziích se většinou setkáváme pouze s prvními dvěma typy, avšak některé střední odborné školy s maturitou praktikují i zbylé dva typy. Písemné části zkoušek zajišťuje stát či státní organizace a následně jsou testy centrálně hodnoceny skupinou hodnotitelů. Jsou vybírány komise z řad učitelů, kteří dohlíží nad konáním zkoušek.

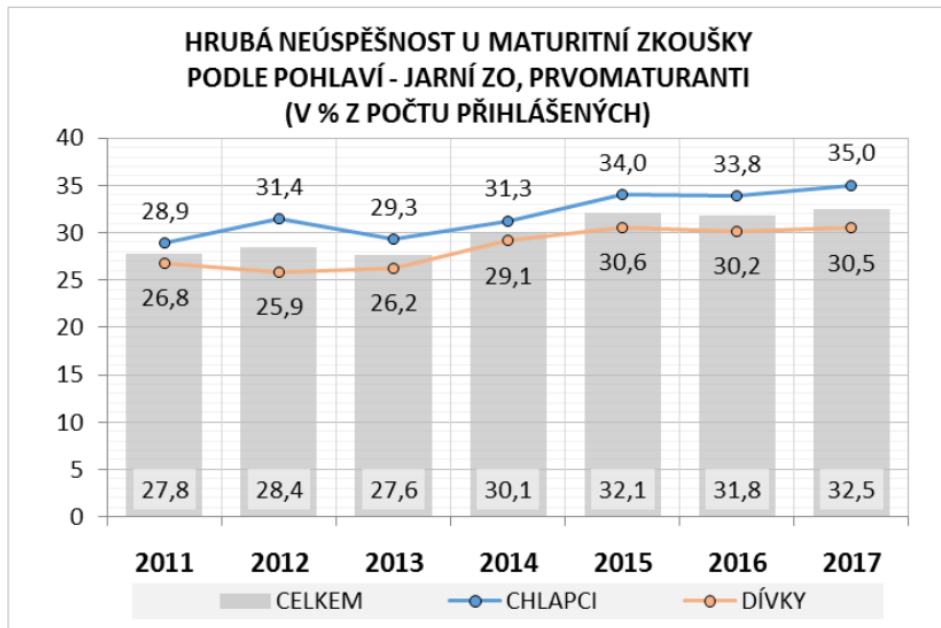
Rozdílů je nicméně poměrně mnoho. V ČR jsou žáci o ústních zkouškách informováni mnohem více dopředu, ale zato neznají zkoušené téma. Obrovským rozdílem, je náhodnost norského systému a mnohem menší možnost volby ze strany žáka. Dalším velkým rozdílem je samotná délka zkoušení. Písemné části v ČR zabírají max. 195 min (zahrneme-li čas didaktického testu a slohu z českého jazyka [8]), oproti max. 5 h v Norsku. Délka ústního zkoušení v ČR při započtení času na tzv. potítku je pak srovnatelná se zkoušením v Norsku. Jelikož praktické a ústně-praktické části maturitních zkoušek jsou z většiny velmi lokální záležitostí, nebudu je porovnávat.

Z hlediska úspěšnosti zkoušek je náročné srovnávat zmíněné systémy. Norsko má vlastně tříletý systém zkoušek, zatímco Česká republika má zkoušky v rámci jednoho posledního roku. Přesto se pokusím tyto systémy porovnat. V rámci úspěšnosti složení maturitních zkoušek u prvomaturantů v jarním ZO 2014 se pohybuje hrubá neúspěšnost na 30,1 %, viz *Graf 1* a *Graf 2*. V Norsku pak všeobecné studium v řádném termínu nezakončilo úspěšně 24 % žáků, viz *Obrázek 4*. V Norské statistice se samozřejmě projeví žáci, kteří nedokončili studium v řádném termínu z různých důvodů, tedy i ti, kteří odešli již v průběhu studia, nebo ti, kteří nezvládli zkoušky na konci prvního či druhého ročníku. Nicméně vzhledem k tomu, že tyto zkoušky jsou nedílnou součástí norského systému, má smysl je tam také započítat. Hodnoty úspěšností jsou srovnatelné, zvláště když se podíváme na čistou neúspěšnost českých prvomaturantů, která činí 21,5 %, viz *Graf 3*. Bohužel procenta neúspěšnosti českých prvomaturantů mají v průběhu let 2011 – 2017 rostoucí tendenci [9].

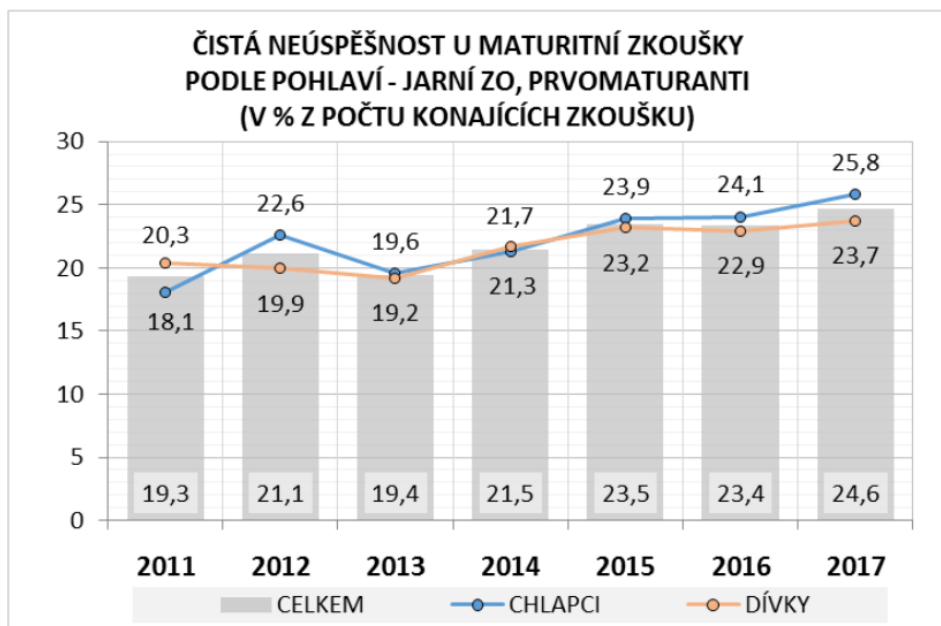
Graf 1 – Hrubá neúspěšnost u maturitní zkoušky jarní ZO; všichni maturující žáci [9]

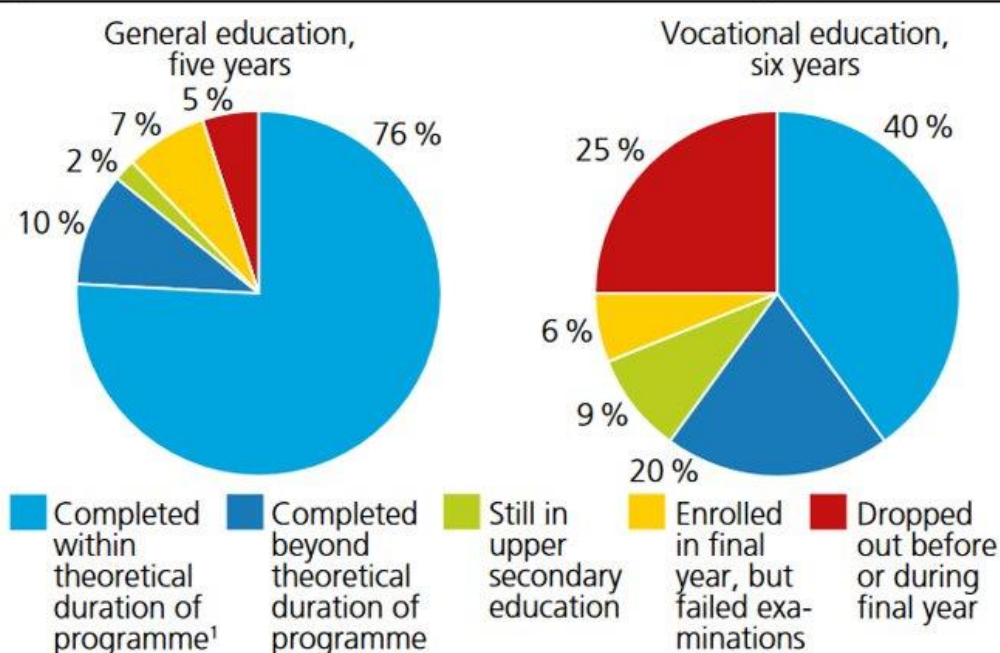
Graf 2 – Hrubá neúspěšnost u maturitní zkoušky jarní ZO; pouze prvomaturanti [9]

Graf 3 – Čistá neúspěšnost u maturitní zkoušky jarní ZO [9]

Pupils who started in upper secondary level 1 for the first time in 2011, and status by completed upper secondary education (general or vocational education) within five/six years. Per cent

¹Theoretical duration for general education is three years, and four years for vocational education, although some vocational subjects last more than four years.

Obrázek 4 – Úspěšnost dosažení vyššího sekundárního vzdělání v Norsku [2]

5. Závěr

Norský systém má několik výhod. Náhodnost výběru žáků i předmětů přirozeně nutí žáky, aby byli stále připraveni a měli širší obzory, tj. neomezují se pouze na maturitní předměty. Prakticky každoroční zkoušení v průběhu celého studia neustále žáky připravuje na závěrečné zkoušky.

Mnozí, i já osobně, by mohli vidět náhodnost výběru jako jistou nespravedlnost norského systému. Snížením této nespravedlnosti by šlo dosáhnout např. zrušením 20 % výběru žáků ke zkoušení v prvním ročníku, nebo naopak rozšířením výběru na 100 %, tím se zamezí rozdílům v počtech známek ze zkoušek.

Myslím si, že tento systém by v České republice fungovat nemohl. V rámci maturit máme nastavené jisté normy, ať už časové či z hlediska možnosti výběru. Přesto bychom si jakožto učitelé mohli vzít příklad z průběžného hodnocení výkonů žáků. Byť u nás máme systém čtvrtletních a pololetních zkoušení či testů, ty však většinou ani zdaleka nevypadají jako maturitní zkouška.

Osobně by mne zajímalo, jak moc se liší probraná látka v našich čtyřletých všeobecných oborech v porovnání s tříletými norskými, konkrétně s těmi zaměřenými na studium. Nebo kolik času věnujeme opakování či samotné přípravě na maturitu. Tyto a další otázky již ale jsou mimo téma této práce a přenechám je jiným autorům na zpracování.

Zdroje

- [1] Assessment in General Upper Secondary Education [online]. Eurydice [cit 12. 5. 2020], Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/assessment-general-upper-secondary-education-39_en
- [2] Facts about education in Norway 2018 – key figures 2016 [online]. Statistics Norway [cit 12. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.ssb.no/en/utdanning/artikler-og-publikasjoner/attachment/335543?ts=160b64995e0>
- [3] Deborah Nusche, Lorna Earl, William Maxwell and Claire Shewbridge, OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education: Norway 2011 [online]. OECD, 2011 [cit 12. 5. 2020]. ISBN 978-82-537-9651-2. Dostupné z: <https://www.oecd.org/norway/48632032.pdf>
- [4] Norway Overview [online]. Euridice [cit 12. 5. 2020]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/norway_en
- [5] Czech Republic Overview [online]. Euridice [cit 12. 5. 2020]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/czech-republic_en
- [6] Kamil Janiš ml., Karel Rýdl, (AUTO)EVALUACE VE VZDĚLÁVACÍM SYSTÉMU NORSKA [online]. [cit 12. 5. 2020]. Dostupné z: http://www.nuov.cz/uploads/AE/Vyzkumy_a_sbery_informaci/Prehled_novy/Autoevalu
- [7] Assessment in General Upper Secondary Education [online]. Eurydice [cit 12. 5. 2020], Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/assessment-vocational-upper-secondary-education-33_en
- [8] Portál jednotlivé zkoušky, Zkoušky a předměty, Český jazyk a literatura [online]. Cermat [cit 12. 5. 2020]. Dostupné z: <https://piz.ceremat.cz/Info/ZkouskyPredmety.aspx#zaCJ>
- [9] Výsledky maturitní zkoušky v roce 2017 a její vývoj od roku 2011, Závěrečná zpráva centra pro zjišťování výsledků vzdělávání za rok 2017, Cermat, 2018, [cit 12. 5. 2020]. Dostupné z: https://data.ceremat.cz/files/files/MZ2017_ZZ.pdfhttps://data.ceremat.cz/files/files/MZ2017_ZZ.pdf